ATGAL Į PRADŽIĄ SPAUSDINTI

Rudeninė (už)GAIDA

Aktualiosios muzikos festivalio „Gaida“ koncertų įspūdžiai

Viltė Žakevičiūtė

Nr. 35 (1187), 2016-11-04

Po įspūdingo atidarymo festivalis „Gaida“ žengė toliau ir pristatė gausią šių metų programą. Spalio 22-ąją įvyko keli pasirodymai. Šiuolaikinio meno centre turėjome progą išgirsti bei išvysti Lietuvos ansamblių tinklo (LENsemble) surengtą koncertą. Programos koncepciją kūrė ansamblio vadovas Vykintas Baltakas. Daug dėmesio tą vakarą buvo skirta vizualiniams kūrinių sprendimams. Tokį sumanymą skelbė ir pavadinimas: „Muzika vaizde & vaizdas muzikoje“. Buvo atliktos kelios lietuvių kompozitorių premjeros: Vytauto V. Jurgučio „Telosferos“, nukeliančios klausytojus į mistinių garsų pasaulį, kurį kūrė styginiai instrumentai ir gyvoji elektronika. Įdomūs vizualiniai sprendimai leido medituoti ir gėrėtis garso ir vaizdo sinteze. Meditacinį kūrinio poveikį padėjo įgyvendinti Akvilės Anglickaitės vaizdo dailė.

Anatolijaus Šenderovo „...after Chagall“ pasirodė įdomus, gal kiek per daug iliustratyvus kūrinys. Jautėsi emocija, nemažai simbolių, pasak autoriaus, kūrinys tarsi gaivina prieš daug metų patirtus įspūdžius Jeruzalėje. Iš tiesų, kūrinio sudėtis žadino vaizduotę ir leido paganyti akis: pavaizduoti vitražai, naudojami keli mušamieji, fortepijonas, styginių kvartetas ir nepaprastas klarneto skambesys, kuriuo gėrėtis leido Andrius Žiūra. Galbūt klarnetas ir buvo ta vinis kūriniui „sukalti“ – kompoziciškai jis buvo gražus, – tačiau mintis tarsi liko neišbaigta.

Įdomi buvo Thierry De Mey kompozicija „Light Music“, skirta vienam atlikėjui – dirigentui. Pasitelkta tik vizualizacija, be gyvo atlikėjo. Kūrinys gana stiprus emociškai, tačiau per daug ištęstas. Vis dėlto jo koncepcija neatrodė banali, išsiskyrė vizualinis aspektas. Dirigentas, matomas vaizdo projekcijoje, pasirenka atlikimo tempą, atitinkantį jo širdies pulsą. Tad nuolatinė, gyva garsų pulsacija lydėjo per visą kūrinį. Kompozicijoje buvo aiškiai jaučiama (rodoma) užuomina į muziką kaip tylos paralelę. Jei tektų išsirinkti įdomiausią (ar paveikiausią) vakaro kūrinį, šis, manau, tiktų labiausiai.

Stefano Prinso kompozicija „Piano Hero No. 1“ buvo atliekama koncertiniu fortepijonu, papildytu tam tikrais techniniais sprendimais: signalų perdavimams naudojamas kompiuteris, stygomis groja virtualus pianistas, medinis rezonuojantis instrumento korpusas pakeistas garsiakalbiais. Toks pasirodymas priminė performansą, konceptualų meną, kuris susilaukia skirtingų nuomonių. Pati būčiau linkusi žvelgti skeptiškai, nes po tokių pasirodymų kyla klausimas, ar menas apskritai egzistuoja. Tačiau publika kūrinį priėmė kaip naujieną, nors tai toli gražu nėra nauja.

Po Matthew Shlomowitzo keturių dalių kompozicijos „Popular Contexts, Volume 2“, kurioje siekta

atkreipti dėmesį į įsiklausymo patirtis, išgirdome Michaelo Beilo kūrinį „Karaoke Rebranng!“, kuris išsiskyrė įdomiais sprendimais – kiekviena kūrinio padala (jų yra 10) trunka vieną minutę ir yra 29 taktų apimties. Ši vienos minutės frazė nuolatos kartojama ją perkuriant. Prieš tai nuskambėjusios minutės garsas ir vaizdas įrašomas ir ne tik kitą minutę kartojamas, bet ir tampa atspirties tašku tolesniam komponavimui. Šis opusas kilo iš prieš tai parašyto „Banng!“, kur naudojama Mozarto operos „Užburtoji fleita“ Nakties karalienės arijos garsinė medžiaga. Naujesnėje versijoje šios arijos užuominas taip pat išgirdome.

Kūrinius fortepijonui atliko Stéphane’as Ginsburghas – ne tik puikus pianistas, bet ir performansų atlikėjas. Nors atlikimo požiūriu koncertas buvo labai profesionalus, jis išsitęsė ir ilgainiui prarado klausytojų dėmesį.

Šiaip taip sulaukėme kito, DADA šimtmečio minėjimui skirto pasirodymo „Cabaret Voltaire retourné“. Benas Šarka, Kęstutis Šapoka ir Gintaras Sodeika surengė provokacijas dadaizmo tema. Po prieš tai vykusio koncerto tokia provokacija „be provokacijos“ tikrai atgaivino ir džiugino. Performansas neatrodė įkyrus ar dirbtinas. Jis buvo paveikus, nes tikras. Vakarą pavyko išgelbėti.

Spalio 23-osios koncertas – kur kas jaukesnis ir ne toks chaotiškas. Pasirodė klavesinininkė Goska Isphording ir akordeonistas Maciejus Frąckiewiczius. Skambėjo Michało Moco, Gérardo Grisey, Pēterio Vasko, Simono Steeno-Anderseno, Justės Janulytės ir Pierre’o Jodlowskio kompozicijos. Kelios iš jų dedikuotos specialiai šiam duetui: tai J. Janulytės „Harp is a Chord“ (Lietuvoje skambėjęs pirmą kartą) ir P. Jodlowskio „Lessons of Anatomy–Book of Harpsichord“ (klavesinui, elektronikai ir vaizdo projekcijai). Įdomus ir profesionalus duetas pasirodė itin patraukliai. Profesionaliai atlikta J. Janulytės kompozicija išsiskyrė iš kitų ir nuskambėjo įtikinamai. Įdomi kūrinio idėja – du labai skirtingos prigimties instrumentus, kaip sako autorė, „apjungiant į „monochrominį“ mechanizmą, tarsi sukonstruojant utopinį instrumentą, turintį ir klavesino, ir akordeono ypatybių“.

P. Jodlowskio kūrinyje labiausiai patraukė vizualioji pusė. Visas dėmesys buvo sutelktas į klavesinininkę. Bet Goska Isphording buvo per mažai teatrališka. Kartais jos vaikščiojimas scenoje, tarsi turėjęs perteikti kontempliatyvias idėjas, man atrodė dirbtinas. Taigi stipriausio vakaro kūrinio laurus skirčiau J. Janulytei už gebėjimą panardinti laike ir prijaukinti ramybę (nors kūrinys išlaikė ir įtampą).

Spalio 25-ąją „Gaidoje“ turėjęs skambinti prancūzų fortepijono meistras Pierre-Laurent Aimard, deja, nepasirodė dėl netikėtai užklupusios ligos. Tačiau festivalio organizatoriai praneša, jog koncertas įvyks gruodžio 16-ąją. Tad unikaliu atlikėju galėsime pasidžiaugti kiek vėliau.

Festivaliui įgavus pagreitį, spalio 26-ąją svečiavosi šiuolaikinės muzikos ansamblis iš Slovakijos „Quasars Ensemble“ (dirigentas Ivanas Buffa). Ansamblio nariai kūrinius atliko profesionaliai, nepaprastai sukauptai ir itin „švariai“. Tai gal netgi trikdė. Koncertas praėjo sklandžiai, tačiau kūriniai nesujaudino, nors sukomponuoti itin meistriškai, iš daugelio galėtume pasimokyti – koncerto programą

sudarė, galima sakyti, šių dienų Europos šiuolaikinės muzikos *mainstreamas*, taip pat atlikta ir įžymiosios australės Lizos Lim kompozicija. Manyčiau, koncerte buvo labiau reprezentuotas pats ansamblis, meistriškai atliekantis šiuolaikinę muziką. Nors kai kurie iliustratyvūs momentai kažkiek paveikė. Pavyzdžiui, Christopherio Trebue Moore'o kūrinyje „Dementia Praecox" atlikėjai į sceną žengė nešini plastikiniais maišeliais, plastiko buteliais, kažkuo biriu pripildytais balionais – visa tai turėjo sukelti aliuzijas į autoriaus nusakytą idėją: „*Dementia praecox* – demencija, silpnaprotystę sukeliantis psichinių funkcijų pažeidimas."

Ne vienas labai nekantriai laukėme keturių kvartetų koncerto „Quartettissimo". Šis spalio 27-osios koncertas buvo įdomus dar ir tuo, jog nuskambėjo net penki lietuvių kompozitorių kūriniai, tarp kurių trys premjeros: Žibuoklės Martinaitytės „Sort Sol", Ramūno Motiekaičio „X ciklai" bei Rūtos Vitkauskaitės „Nušviesti lygumai". Taip pat atliktos Simono Steen-Anderseno ir Pēterio Vasko kompozicijos. Juliaus Juzeliūno šimtmetį priminė jo „Raga keturiems". Be to, retai scenoje išvysime keturis kvartetus vienu metu. Griežė Čiurlionio, „Chordos", „ArtVio" ir „Mettis" kvartetai.

Įdomus, iliustratyvus Ž. Martinaitytės kūrinys „Sort Sol". Kaip sako kompozitorė, kūrinys paremtas paukščių sparnų judėjimo trajektorijomis (kūrinio pavadinimas išvertus iš danų kalbos reiškia „juodąją saulę" – tai reiškinys, kai priartėjęs paukščių būrys tarsi ją uždengia). Čiurlionio ir „ArtVio" kvartetai buvo susėdę netradiciškai su aliuzija į išskleistus paukščio sparnus. Ir iš tiesų, kartais vos girdimi flažoletų motyvai, tai tolstantis, tai artėjantis garsas, vienas po kito įstojantys instrumentai tarsi sukūrė atskiras dimensijas, laiko erdvę. Kūrinys nuskambėjo kaip tam tikra būsena. Tiesa, šiek tiek trikdė pačios kompozitorės dirigavimas scenoje. Gal jo net nereikėjo.

Įdomūs ir R. Motiekaičio „X ciklai". Kaip sakė kompozitorius, kūriniui reikia daugiau įsiklausymo pastangų, nes jis subtilus ir verčiantis gerokai įtempti ausis. Jautėsi kompozicijos kvadratiškumas (kurį minėjo ir pats autorius). Tačiau tai padėjo suvokti plėtojimo sprendimus – logiškus ir aiškius. Šiaip ar taip, nors ir reikalaujantis didesnės tylos, kūrinys nuskambėjo gaiviai. Daugiausia prie to prisidėjo solistai – jautriai garsais „spalvinę" akordeonistas Raimondas Sviackevičius ir perkusininkas Andrius Rekašius.

Rūtos Vitkauskaitės premjera „Nušviesti lygumai" atrodė silpniau. Nors kompozitorės „užgriebtos" idėjos tikrai buvo geros ir vertos plėtojimo, kūrinys, manyčiau, neįvyko. Mąstydama kodėl, pagrindine priežastimi įvardyčiau norėjimą „labai daug per labai trumpai ir ne iki galo". Tarsi pritrūko plėtojimo, o gal visko buvo per daug? Kaip sako pati autorė, „kūrinys gimė iš inspiracijų – vaikystėje nugroto smuiko garsų, vėliau kūryboje vis atsikartojančios erdvinės muzikos styginiams ir eilės erdvinių kūrinių tamsoje ir šviesioje, tikrais ir įsivaizduojamais garsais apglėbiančių klausytoją ar jų grupę". Erdvinis kūrinio sprendimas – keturiuose skirtinguose salės kampuose susodinti kvartetai. Du – ant scenos, kiti du – klausytojams už nugarų. Tačiau, nors kūrinio įdomu klausytis, man jis pasirodė per daug eklektiškas.

P. Vasko „Viatore" nuskambėjo nenaujai, bet įtaigiai. Vis dėlto gerai, kad tokią muziką galime pavadinti „gražia" ar „emocionalia" (be to, kad meistriška), ji geba veikti ir kelti emocijas, nors tokie epitetai daugeliui atrodo atgyvenę. Gerą įspūdį taip pat paliko S. Steeno-Anderseno „Study for String Instrument No. 1". Čia autorius apsiribojo nesudėtingais sprendimais, tačiau meistriškai juos plėtojo. Kaip rašoma

apie kūrinį, „pjesė užrašyta kaip judesių partitūra, ją gali atlikti bet kuris styginis instrumentas ar apskritai bet koks instrumentas. Tai tarsi grojančiojo choreografija“. Ir iš tiesų kompozicija priminė savotišką šokį. Įtikino ir atlikimo kokybė.

Koncertą užbaigė dadaizmu dvelkiantis Gintaro Sodeikos kūrinys „Tettigonia perdida“ („Žiogas paklydėlis“). Jam atlikti buvo pasitelkti visi keturi kvartetai bei pianistas Joris Sodeika. Kūrinys „pasakojo“ apie žiogo paklydimus ir tikėjimą, jog DADA dar gyvas. „Šis kūrinys – tai žiogo paklydėlio apeiga – meditacija DADA tema“, – sakė kompozitorius. Čia išgirdome džiazo elementų, ritmizuotų melodijų vingių ir kitų smagumų. Tuokart, visai nesunkiai klausantis, buvo daugmaž aišku, kad DADA tebėra gyvas, bet galbūt mažiau aktualus mums, nei žiogui...

Šiais metais legendiniam JAV kompozitoriui, minimalizmo atstovui Stevui Reichui sukanka 80 metų. Tad spalio 28-osios koncertas buvo tarsi dedikacija maestro jubiliejui. Klausėmės unikalaus ansamblio iš Vokietijos „In Process“ (vadovas, įkūrėjas ir dirigentas Ulli Götte), atliekančio tik minimalistinius kūrinius. Skambėjo S. Reicho „Octet (Eight Lines)“ – pirmą kartą Lietuvoje, – ir bene ryškiausias bei svarbiausias XX a. minimalizmo opusas „Music For 18 Musicians“. Koncertas sulaukė itin gausaus klausytojų būrio, kaip dar nė viename festivalio koncerte neteko regėti. Toks susidomėjimas patvirtina, jog Reicho ar apskritai tokios krypties muzika dar gaji ir aktuali. Iš tiesų, ansamblio meistriškumas nepaliko abejingų. Abi kompozicijos nuskambėjo energingai, sukauptai ir profesionaliai. Natūraliai ritmizuota muzikos tėkmė leido panirti tarsi į begalinio laiko sūkurį, nors valandos trukmės „Music For 18 Musicians“ – iššūkis ne tik atlikėjams, bet ir klausytojams. Šiek tiek trukdė „dirbtinis“ garsas, leidžiamas iš kolonėlių. Tačiau abu kūriniai suskambėjo nepalikdami abejingų.

Iš karto po puikaus „In Process“ pasirodymo laukė kitas – šiuolaikinės muzikos ansamblio „Synaesthesis“ koncertas. Ansamblis dar gana jaunas, – dirigentas Karolis Variakojis ir kompozitorius Dominykas Digimas jį įkūrė 2013 metais, – tačiau sparčiai ir užtikrintai įrodo, kad yra galingas ir kupinas energijos. Skambėjo simpatiškos žinomo JAV kompozitoriaus Michaelo Gordono kompozicijos „acdc“ ir „For Madeline“, S. Steeno-Anderseno „Amid“, Matthiaso Leboucher „Underwards II“ (pirma kūrinio versija buvo skirta tradiciniam kinų muzikos instrumentų ansambliui, o naujoji dedikuota ansambliui „Synaesthesis“). Taip pat nuskambėjo G. Grisey „Vortex Temporum I, II, III“ fortepijonui ir penkiems instrumentams. Šio kūrinio pasirinkimas byloja, jog ansamblis sparčiai tobulėja ir yra reiklus sau. Beje, kompoziciją kolektyvas rengė vasaros kursuose su žymiausiais G. Grisey muzikos žinovais. Džiugu, kad ansamblis puoselėja gražias ambicijas ir nenustoja stebinti, o patenkintas savo kūrinių atlikimu M. Gordonas sakė, jos tikisi šį puikų kolektyvą išgirsti ir Niujorke.

Festivalio mini maratonas baigėsi koncertu Vilniaus kongresų rūmuose spalio 29 dieną. Klausėmės Lietuvos valstybinio simfoninio orkestro ir solistų: bene ryškiausio Europoje fortepijoninio dueto „GrauSchumacher Piano Duo“ ir pianisto profesoriaus Zbignevo Ibelhaupto.

Koncertą pradėjo Lucos Francesconi kompozicija „Macchine in Echo“, atlikta „GrauShumacher“ dueto ir orkestro. Kūrinys žavėjo sąskambių įvairove. Kaip sakė pats kompozitorius, jam patinka užburianti, tarsi veidrodinių atspindžių žaismė, kai du fortepijonai skambina unisonu su orkestru. Kūrinys leido

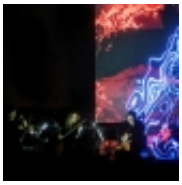
fortepijonams skleistis įvairiomis spalvomis, tarsi parodant plačias instrumento galimybes. Orkestras tuo metu, intriguodamas klausytojus, nuolat žaižaravo garsų mozaikomis. Po efektingo pirmo kūrinio nuskambėjo Philippe'o Manoury „Zones de turbulences", dedikuotas minėtam fortepijoniniam duetui. Tai penkių dalių kūrinys, tarsi švelni provokacija su humoro prieskoniu. Dalys trumputės, efektingos, bet kartais atrodė, jog tai tarsi vienos ilgos padalos karpymas į mažesnes. Nors pats autorius išskiria visas dalis kaip vienius (pasak jo, tik penktoji dalis yra išplėtota, sujungianti iki tol skambėjusias), bet klausantis tai buvo sunku pastebėti. Kūrinyje tarsi siekta netvarkos efekto, ir klausantis jis jautėsi. Efektingas orkestro ir pianistų derėjimas paliko gerą įspūdį.

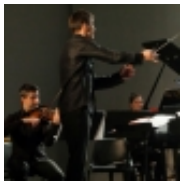
Po pertraukos įvyko festivalio užsakymu sukurto Zitos Bružaitės opuso „Simfortas Skydas" premjera. Kūrinys simfoniniam orkestrui, tačiau su juo pasirodė ir broliai Bazarai (Motiejus Bazaras – klavišiniai, Mykolas Bazaras – bosinė gitara, Benediktas Bazaras – mušamieji). Kaip kompozitorė rašo anotacijoje, „Vieno dinaminio ženklo (*forte*) kūrinys, kuriame kontrastai formuojami tembriškai, tarsi norint išgauti ištisinį stiprumo efektą. Simfortu pavadinau todėl, kad orkestrą įsivaizdavau kaip didelį skydą, sieną, nutolusių istorinių laikų gynybos simbolius." Kompozitorė išlaikė sau būdingą braižą, nes, kaip ir kituose jos kūriniuose, galėjome išgirsti priešinant skirtingus stilius (su tradiciniu orkestru girdimas roko ritmo mušamųjų skambesys, bosinė gitara ir pan.). Toks tembrų mišinys kūriniui suteikė plačias skambėjimo galimybes. Išgirdome romantinių, džiazinių sąskambių, vietomis popmuzikos ir roko atspalvius. Kūrinys abejingų nepaliko, klausytojų buvo sutiktas audringais aplodismentais.

Po efektingos premjeros į sceną žengė pianistas Zbignevas Ibelhauptas. Jis atliko solisto partiją Michaelo Gordono kūrinyje „The Unchanging Sea" (premjera Europoje, pirmą kartą suskambėjo prieš du mėnesius Sietle, JAV). Tiesą sakant, kūrinys tiesiog užbūrė. Meistriškai sukomponuota muzikos tėkmė, pulsacija ir ritmo dimensijos tapo tikra atgaiva. Įsijautusio Zbignevo Ibelhaupto skambinimas ir orkestro susikaupimas leido gėrėtis ryškiu pasirodymu. Meistriškai apgalvota kūrinio plėtotė klausytojus pagavo nuo pat pirmųjų taktų. Nuolat auganti įtampa neleido nuslūgti dėmesiui. Pasiekęs aukščiausią įtampos tašką kūrinys staiga... baigėsi, klausytojus (sakyčiau, ir atlikėjus) palikdamas ekstazėje. Vakaro finalas nepaprastai įspūdingas!

Šių metų „Gaida" – spalvinga, įdomi ir intriguojanti – dar nesibaigia! Po nedidelės pertraukos išgirsime legendinį „Kronos" kvartetą iš JAV, pamėgtą ir laukiamą Philipą Glassą, taip pat rafinuočiausius elektroninės muzikos kūrėjus iš Jungtinės Karalystės „Autechre" bei kitus atlikėjus ir intriguojančius kūrinius.

Like 14

0 Comments Sort by **Oldest**

Add a comment...

Facebook Comments Plugin

Žymos: Viltė Žakevičiūtė, Gaida, Lietuvos ansamblių tinklas, Vykintas Baltakas, Vytautas V. Jurgutis, Anatolijus Šenderovas, Andrius Žiūra, Stefan Prins, Matthew Shlomowitz, Stéphane Ginsburgh, Benas Šarka, Kęstutis Šapoka, Gintaras Sodeika, Goska Isphording, Maciej Frąckiewicz, Quasars Ensemble, Liza Lim, Quartettissimo, Žibuoklė Martinaitytė, Ramūnas Motiekaitis, Rūta Vitkauskaitė, Raimondas Sviackevičius, Andrius Rekašius, Joris Sodeika, Stev Reich, Synaesthesis, GrauSchumacher Piano Duo, Zbignev Ibelhaupt, Zita Bružaitė, Mykolas Bazaras, Michael Gordon

Į VIRŠŲ